

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»
Факультет гуманітарних наук
Кафедра філософії та релігієзнавства

СИЛАБУС

з навчальної дисципліни «Українські традиції дослідження Біблії»

Головащенко Сергій Іванович, доктор філософських наук, професор.

sergii.holovashchenko@ukma.edu.ua

Галузь знань: 03 – гуманітарні науки.

Напрямок підготовки: 033 – філософія.

Освітній рівень: бакалавр

Рік навчання: II

Семестр: IY

Кількість годин на тиждень: 2

Статус дисципліни: професійно-орієнтована

Кількість кредитів ECTS: 3

Обсяг годин:

Загальний: 90

Лекції: 18

Семінарські заняття: 10

Самостійна робота: 62

Форма підсумкового контролю: залік

Анотація дисципліни

Навчальна дисципліна «Українські традиції дослідження Біблії» є складовою навчального плану підготовки студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 033 Філософія у галузі знань 03 Гуманітарні науки в НаУКМА.

Курс «Релігійні етоси господарювання та підприємництва» викладається у VI семестрі та розрахований на 14 навчальних тижнів (по 2 ауд. год. щотижня). Передбачається аудиторна (лекції – 18 год.; семінари – 10 год.) і самостійна робота (62 год.). Загальна кількість годин, відведених на опанування дисципліни – 90 (3 кредити ЄКТС). Видом підсумкового контролю є залік.

Вивчення курсу відбувається в рамках підготовки бакалаврів за спеціальністю 033 Філософія, і взаємодіє з опануванням таких нормативних, професійно-орієнтованих та вибіркових дисциплін, як «Історія християнства» та «Біблієзнавство» та інших курсів сертифікатної програми з релігієзнавства.

Мета і завдання вивчення дисципліни.

Загальною метою курсу є панорамне представлення основних етапів дослідження та викладання Біблії на українських теренах; головна увага приділена розвитку київської біблієзнавчої традиції (в Києво-Могилянській та Київській духовній академіях). Спеціальною метою курсу є прилучення студентів до біблеїстичної спадщини Київської Духовної Академії. Означені цілі реалізуються через ознайомлення студентів з основною проблематикою біблієзнавчих досліджень, еволюцією структури викладання знань про

Біблію, поданих через призму наукової та богословської творчості провідних представників київської біблійної науки XVIII – початку XX ст., а також через практику читання та освоєння біблієзнавчих текстів, створених викладачами та вихованцями КДА. Об'єктом вивчення в рамках курсу є процес розвитку бібліологічної освіти та науки на українських теренах та переважно в Києві, розглянутий як в контексті еволюції вітчизняної православної духовної освіти, так і через призму розвитку європейської біблійної науки. Програма побудована шляхом взаємодії хронологічного та предметно-проблемного принципів, коли відповідність до загальноприйнятої періодизації історії Київських духовних шкіл поєднується з розглядом актуальних проблем розвитку біблійних досліджень та викладання. Останні при цьому подані, як правило, через показ персонального доробку визначних представників київської біблійної науки. Запропонована відповідна структура викладу навчального матеріалу.

Завданнями курсу є: підготувати студентів до сприйняття дотичного до його тематики матеріалу інших курсів релігієзнавчого, філософського, історичного, культурологічного, літературознавчого спрямування, виробити у студентів початкові вміння та навички самостійного аналізу релігійних та історико-культурних явищ і процесів, застосування результатів у навчальній, науково-дослідній та практичній роботі.

Успішно опанувавши дисципліну «Релігійні етоси господарювання та підприємництва», Ви зможете набути *знань* про:

- визначене програмою та практичними завданнями коло основної та допоміжної навчальної, богословської та наукової літератури з предмета;
- історичні передумови, обставини та віхи еволюції процесу освоєння Біблії як сакрального тексту та об'єкту наукової критики на українських теренах;
- головні віхи історії дослідження та викладання Біблії в рамках київської православної богословської традиції;
- актуальні проблеми розвитку біблієзнавчих досліджень та викладання знань про Біблію в Київській духовній академії XIX – початку XX ст.;
- своєрідність персонального доробку визначних представників київської біблійної науки означеного періоду

Наполегливо працюючи — самостійно та в аудиторії — Ви маєте реальний шанс набути важливих базових *навичок*, зокрема:

- пошуку та опрацювання джерел з предмету під кутом зору поставленого навчального чи наукового завдання;
- виконання отриманих навчальних та дослідницьких завдань персонально та у складі творчої робочої групи;
- здійснювати відповідну публічну презентацію отриманих результатів; вміти їх обговорювати та відстоювати власну позицію в публічній дискусії;
- критичного мислення, раціонального аналізу, публічного дискутування та аргументації з питань, що стосуються предмету;
- комунікувати та вести професійну діяльність на засадах мультикультурності.

Курс «Українські традиції дослідження Біблії» не лише розширить Ваші культурні обрії та зміцнить Ваш світогляд. Найпросунутіші з Вас – незалежно від напрямку підготовки – також матимуть шанс звершити цим курсом опанування низки нормативних та вибіркових дисциплін сертифікатної програми з релігієзнавства: таких, як «Історія християнства» та «Біблієзнавство», або дотичних предметів філологічно-літературознавчого чи культурологічного циклів.

ЛЕКЦІЙНІ ЗАНЯТТЯ

№	Тема	годин
1.	Предмет курсу, уявлення про його побудову, базові поняття. Огляд стану дослідження предмету курсу та основних джерел та літератури з нього.	2
2.	Становлення вітчизняної традиції прочитання і освоєння Біблії: домогилянський період	2
3.	Дослідження та викладання Біблії в Києво-Могилянській Академії XVIII – початку XIX ст. : місцева традиція в контексті європейського досвіду	2
4.	Біблійні мотиви в богословській та гомілетичній творчості українських діячів могилянської доби: постання вітчизняної біблійної книжності	2
5.	Біблійні переклади в Україні: історія, постаті, проблеми	2
6.	Бібліологічна освіта в Київській Духовній Академії XIX – початку XX ст.: історія становлення, мета, настанови та критерії оцінювання	2
7.	Основні напрями біблієзнавчих студій в Київській духовній академії XIX – початку XX ст.	2
8.	Західноєвропейська біблійна критика та її осмислення київськими біблієзнавцями XIX – початку XX ст.	2
9.	Твори київських дослідників Біблії XIX — початку XX ст. як джерело з історії вітчизняного релігієзнавства	2

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Мета і завдання семінарських занять. Семінарські заняття з курсу «Українські традиції дослідження Біблії» передбачають обговорення студентами питань, визначених Силабусом, і мають на меті закріплення і поглиблення знань предмета, здобутих під час лекційних занять і самостійної роботи; прищеплення навичок аналізу конкретних тем і проблем; розкриття їх теоретичного змісту і практичного значення; ведення фахової дискусії тощо. Передбачається навчально-дослідницький пошук студентів, спрямований на отримання навичок аналізу першоджерел та персональної біблієзнавчої спадщини.

Зміст семінарських занять.

Семінарські заняття з курсу передбачають такі форми аудиторної роботи:

- розгляд і обговорення теоретичного матеріалу у відповідності до визначеного плану;
- заслуховування й обговорення тематичних доповідей та презентацій, створених в робочих групах;
- презентацію індивідуальних завдань, виконаних студентами;

ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Заняття 1. Вітчизняна біблійна книжність (богословські, гомілетичні та літературно-художні інтерпретації) у сучасних українознавчих студіях – 2 год.

Література:

Бартоліні М. Г. Сковородинський трактат «Убуждшеся видѣша славу его»: роль біблійних цитат та патристичної гомілійної традиції для визначення його реторичної функції // *Філософська думка*. – 2014. – № 5. – С. 73–87.

Бондаренко Г. П. Рецепція Біблії в поетичній спадщині українських поетів XIX ст. // *Закарпатські філологічні студії*. – Випуск 19. – Том 1. – С. 11–15.

Даниленко Андрій. Про мову Куліша і Куліш про мову // *Збірник Харківського історико-філологічного товариства*. — Харків: Харківське історико-філологічне товариство, 2019. – Т. 16. – С. 71–98.

Левченко Н. М. Біблійна герменевтика в давній українській літературі : Монографія. Харків : Майдан, 2018. 392 с.

Сулима Віра. Біблія і українська література : Навчальний посібник. - Київ : «Освіта», 1998.

Сулима Віра. Біблійні алегорії Лесі Українки в контексті біблійної графіки Ефраїма Моше Лілієна // *Еврейский Мир Украины* : сайт. – Режим доступу: <http://ju.org.ua/ru/books/1124.html> (дата звернення: 14.01.2023). – Назва з екрана.

Сулима Віра. «Літера – не дух, Біблія – не релігія» (Святе Письмо в дослідженнях І. Я. Франка) // *Ліствиця Якова. Збірник статей на пошану професора Леоніда Ушкалова з нагоди його шістдесятиліття*. – Харків : «Майдан», 2016. – 485 с. – С. 379–392.

Матушек О. Інтерпретація євангельських див у проповідях Лазаря Барановича («Слово про зцілення розслабленого» зі збірки «Меч духовний») // *Актуальні проблеми української літератури і фольклору*. – Випуск 13. – С. 206–214.

Кралюк П. Острозька Біблія та філософська й богословська думка в Острозькій академії // *Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]*. Сер. : Філософія. – 2008. – Вип. 4. – С. 3–13.

Кралюк П. Особливості поширення та функціонування біблійних текстів на українських землях у період Середньовіччя / П. Кралюк // *Пересопницькому Євангелію – 450 років / упоряд. П. М. Кралюк*. – Острог-Рівне, 2011. – С. 27-46.

Кралюк П. Острозька Біблія та її значення для розвитку богословської думки в Україні / П. Кралюк // *Кралюк П. М. Острозький культурний центр та становлення Києво-Могилянської академії : монографія / П. М. Кралюк*. – Київ : КНТ, 2016. – С. 158-163.

Golovashchenko, Sergiy. “Kyiv in the Global Biblical World: Reflections of KTA Professors from the Second Half of the 19th and Early 20th Centuries.” *Kyiv-Mohyla Humanities Journal* 5 (2018): 37–59 Accessed Nov 15, 2017. DOI: <https://doi.org/10.18523/kmhj150384.2018-5.37-59>

Головащенко С. І. Про Роль «Могилянської доби» в становленні й розвитку київського духовно-академічного біблієзнавства / С. І. Головащенко // *Труди Київської Духовної Академії*. – № 19. – К. : КДАіС, 2013. – С. 100–107.

Головащенко Сергій. Біблія та поетика тексту Г. Сковороди: погляд на «Жінку Лотову» // *Filozofia w kulturach krajów słowiańskich. Uniwersytet Rzeszowski*. – Rzeszów, 2007. – S. 381–403.

Головащенко С. І. Святе Письмо в Україні (поширення та інтерпретація): Києво-Могилянська традиція в європейському контексті // *Релігійно-філософська думка в Києво-Могилянській Академії: європейський контекст*. – К.: «КМ Академія», 2002. – С. 213–250.

Головащенко С. І. Образ Христа в богословсько-катехитичній, літургійній та моралістичній творчості митрополита Київського Петра Могили // Образ Христа в українській культурі. – К., Видавничий дім «КМ Академія», 2001. – С. 58–91.

Заняття 2. Постанова Української Біблії: історія перекладів, пам'ятки, постаті, проблеми – 2 год.

Література:

Бородинська Ліна. Переклади Святого Письма українською мовою // Богомисліє. – № 30. – 2021. – С. 216–243.

Геніш О. Який переклад Біблії кращий? // Власний погляд | GENISSH : сайт. – Режим доступу: http://genish.blogspot.com/2021/02/blog-post_16.html (дата звернення: 12.01.2023). – Назва з екрана.

Даниленко Андрій. Про мову Куліша і Куліш про мову // Збірник Харківського історико-філологічного товариства. — Харків: Харківське історико-філологічне товариство, 2019. – Т. 16. – С. 71–98.

Кралуєк П. Острозька Біблія та філософська й богословська думка в Острозькій академії // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Сер. : Філософія. – 2008. – Вип. 4. – С. 3–13.

Ченіга І. П. Пересопницьке Євангеліє – унікальна пам'ятка української мови // Пересопницьке Євангеліє 1556–1561: Дослідження. Транслітерований текст. Словопоказчик. – Київ, 2001. – С. 13–54.

Гнатенко Л. А. Письмо Пересопницького Євангелія та графіко-орфографічні особливості пам'ятки // Пересопницьке Євангеліє 1556–1561: Дослідження. Транслітерований текст. Словопоказчик. – Київ, 2001. – С. 55–73.

Віра Сулима. Біблія (Святе Письмо) в українських перекладах і дослідженнях Наукового Товариства ім. Шевченка". – Наукове товариство імені Шевченка. – Енциклопедія: електронна версія. – Київ, Львів: Наукове товариство імені Шевченка, Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2015, [Онлайн]. Доступно: http://encyclopedia.com.ua/search_articles.php?id=291 [дата звернення: 14.01.2023]

Головащенко С. І. Поширення Святого Письма в Україні: домогилянський та ранньомогилянський періоди // Дослідження та викладання Біблії в Київській духовній академії ХІХ – початку ХХ ст. – Київ, 2012. – С. 17–30.

Головащенко С. І. «Українська Псалтир» М.О. Максимовича як феномен вітчизняної біблеїстики: кілька запитань до тексту // Магістеріум. Історико-філософські студії. – Випуск 23. – К. : «КМ Академія», 2006. – С. 55–62.

Заняття 3. Професор Стефан Сольський як дослідник історії вивчення й застосування Біблії в Україні — 2 год.

Література:

Сольський С.М. Употребление и изучение Библии в России // Православное обозрение. – 1868. – т. 27. – № 10. – С. 145–180; № 11. – С. 251–270.

Сольський С.М. Обозрение трудов по изучению Библии в России с XV века до настоящего времени // Православное обозрение. – 1869. – т. 1. – № 2. – С.190–221; № 4. – С. 538–577; № 6. – С. 797–822.

Сольський С. М. О библейском мирозерцании в жизни древнерусского народа (Речь, сказанная в торжественном собрании Киевской духовной Академии 28 сентября 1878 г.) // ТКДА. – 1878. – № 11. – С. 201–237.

Сольський С. М. Острожская Библия в связи с целями и видами ея издателя // ТКДА. – 1884. – № 7. – С. 293–320.

Головащенко С. І. Історико-біблієзнавчі нариси професора КДА С. М. Сольського: вітчизняний та європейський контексти // Філософська і богословська спадщина Київської духовної академії (1819–1924): досвід археографічних і бібліографічних студій. – : зб. наук. пр. / упоряд. і наук. ред. М.Л. Ткачук. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2019. – 152 с. – С. 60–86.

Заняття 4. КДА та становлення вітчизняного біблієзнавчого дискурсу – 2 год.

Література:

а) *Біблійна текстологія та літературна критика Біблії у спадщині професора Якіма Олесницького:*

Олесницький А. А. Ритм и метр ветхозаветной поэзии [Текст] / А. А. Олесницький // ТКДА. – 1872. – № 10. – С. 242–294; № 11. – С. 403–472; № 12. – С. 501–592 (*реально у № 12 С. 501–512; поч. з С. 565 III тому ТКДА за 1872 р. нумерація зміщена на 20 стор. назад, внаслідок чого стаття видимо закінчується на С. 592 цього тому замість С. 612 – С.Г.*).
Олесницький А. А. Тенденциозные корректуры иудейских книжников (соферимов) в чтении Ветхого Завета [Текст] / А. А. Олесницький // ТКДА. – 1879. – № 5. – С. 3–54.

б) *Становлення вітчизняної біблійної археології: досвід професорів Я. Олесницького. В. Рибінського, О. Глаголева:*

Олесницький А. А. Судьбы древних памятников Святой Земли (Речь, произнесенная в торжественном собрании Киевской Духовной академии 28-го сентября 1875_года / А. А. Олесницький // ТКДА. – 1875. – № 11. – С. 1–21.

Олесницький А. А. По вопросу о раскопках 1883 г. на русском месте в Иерусалиме [Текст] / А. А. Олесницький // Записки Императ. Рус. археологич. общества. – Т. 2. – СПб., 1887. – С. 187–245.

Глаголев А.А., свящ. Иерусалим библейско-иудейский и – частью современный в историко-археологическом отношении // Православная Богословская Энциклопедия. – в 10 т. / Под ред. проф. А. П. Лопухина. – СПб., 1905. – Т. VI. – С.443–483.

Глаголев А. А., прот. Купина Неопалимая: Очерк библейско-экзегетический и церковно-археологический. – К., 1914. – 13 с.

Рыбинский В. П. По поводу новейших археологических раскопок в Палестине // ТКДА. – 1908. – № 11. – С. 436–458.

в) *Історична критика Біблії та погляд на біблійну історію: богословська апологетика кийвської школи:*

Богдашевский Д. И. О Евангелиях и евангельской истории (против современного рационализма). Публичное чтение [Текст] / Д. И. Богдашевский // ТКДА. – 1902. – № 2. – С. 269–302.

Покровский Ф. Я. По поводу возражений современной критики против существования Моисеева закона ранее древнейших пророков-писателей (Речь, произнесенная на годовичном акте Киевской Духовной Академии 15 октября 1889 г.) [Текст] / Ф. Я. Покровский // ТКДА. – 1890. – № 1. – С. 61–98.

Рыбинский В. П. Вавилон и Библия (по поводу речи Делича “Babel und Bibel”) [Текст] / В. П. Рыбинский // ТКДА. – 1903. – № 5. – С. 113–144.

Сергій Головащенко. Постановня богословсько-апологетичного дискурсу в біблійних дослідженнях Київської духовної академії кінця XIX – початку XX ст. *Theological Reflections: Euro-Asian Journal of Theology. Special Issue. No 21 (2018): 43–64. Accessed April 21, 2018. DOI: <https://doi.org/10.29357/2521-179X.2018.21.3>*

Головащенко Сергій. Внесок професора КДА Я. О. Олесницького (1842–1907) у становлення національного біблієзнавчого науково-богословського дискурсу //

Православ'я в Україні : Збірник за матеріалами VIII Міжнародної наукової конференції «Українська церква в історії українського державотворення». – К. : [Київська православна богословська академія], 2018. – С. 483–494.

Головащенко Сергій. До питання про становлення в Київській духовній академії біблійної археології як науки: досвід Я. О. Олесницького // Київська Академія. – Вип. 5. – К. : Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2008. – С. 73–80.

Головащенко С. І. З історії біблійної текстуальної критики в Київській духовній академії: Я. О. Олесницький // Магістеріум. – Вип. 30 : Історико-філософські студії. – К. : Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2008. – С. 65–71.

Головащенко С. І. З історії літературної критики Біблії в Київській духовній академії: Яким Олесницький та його «Ритм и метр ветхозаветной поэзии» // Наукові записки НаУКМА. – Т. 89 : Філософія та релігієзнавство. – К. : Універс. вид-во «ПУЛЬСАРИ», 2009. – С. 54–59.

Головащенко С. І. Як вивчалися біблійні старожитності в Київській духовній академії // Наукові записки НаУКМА. – Т. 37 : Філософія та релігієзнавство. – К. : Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2005. – С. 61–67.

Головащенко С. І. Історична критика Біблії та виклад біблійної історії в КДА кінця XIX – початку XX ст. (Ф. Покровський та В. Рибінський) [Текст] / С. І. Головащенко // Наукові записки НаУКМА. – Том. 102 : Філософія та релігієзнавство. – К. : НаУКМА ; ТОВ «Аграр Медіа Груп», 2010. – С. 65–71.

Головащенко С. І. Надприродне та чудесне в біблійному наративі: критичний досвід професорів Київської духовної академії (друга половина XIX – початок XX ст.) / С. І. Головащенко // Наукові Записки НаУКМА. – Філософія та релігієзнавство. – Том 3. – К., НаУКМА, 2019. – С. 43–51. DOI: <https://doi.org/10.18523/2617-1678.2019.3.43-51>

Головащенко С. І. Чудо й надприродне в євангельському наративі: апологетична позиція професора Київської духовної академії Дмитра Богдасhevського / С. І. Головащенко // Наукові Записки НаУКМА. – Філософія та релігієзнавство. – Том 4. – К., НаУКМА, 2019. – С. 30–39. DOI: <https://doi.org/10.18523/2617-1678.2019.4.30-39>

Заняття 5. Біблія як предмет популярного тлумачення та просвітницького викладу: досвід професора Володимира Рибінського – 2 год.

Література:

Рыбинский В. П. Библия для детей // ТКДА. – 1897. – № 1. – С. 3–34.

Рыбинский В. П. О Библии (Публичное чтение) // ТКДА. – 1902. – № 3. – С. 359–382.

[*Рыбинский В. П.*]. Особое мнение ординарного профессора В. Рыбинского о печатном сочинении Херсоно-Одесского миссионера, кандидата богословия, Михаила Кальнева, под заглавием: «Обличение лжеучения русских сектантов-рационалистов» (Одесса, 1913), представленном на соискание степени магистра богословия / Извлечение из журналов Совета Императорской КДА за 1913 – 1914 учебный год. 1914 года 27 марта // ТКДА. – 1914. – № 12. – Приложение. – С. 279–288; 1915. – № 1. – Приложение. – С. 289–303.

Головащенко С. І. Біблія як предмет популярного вивчення: київська візія кінця XIX–початку XX ст. (Володимир Рибінський) / С. І. Головащенко // Київська Академія. Випуск 8. Київ, Критика, 2010. С. 44–50.

Головащенко С. І. Між академічним вивченням і місіонерською популяризацією Біблії: «особлива думка» професора Володимира Рибінського [Текст] / С. І. Головащенко // Наукові записки НаУКМА. – Т. 141 : Філософія та релігієзнавство. – К. : ВПЦ НаУКМА, 2013. – С. 23–31.

ЛІТЕРАТУРА

Основні посібники до курсу:

Головащенко С. І. Дослідження та викладання Біблії в Київській духовній академії ХІХ – початку ХХ ст.: Монографія. К. : Видавничий відділ Української Православної Церкви, 2012. – 356 с., іл.

Левченко Н. М. Біблійна герменевтика в давній українській літературі : Монографія. Харків : Майдан, 2018. – 392 с.

Сулима Віра. Біблія і українська література: Навчальний посібник. – Київ : «Освіта», 1998.

Джерела та дослідницьку літературу до конкретних тем курсу див. у списках до семінарських занять у цьому Силабусі та у відповідних розділах курсу «Українські традиції дослідження Біблії» на платформі DistEdu.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Мета і завдання самостійної роботи з курсу. Самостійна робота студента є формою оволодіння навчальним матеріалом поза межами аудиторних навчальних занять. Її спрямовано на закріплення і поглиблення теоретичних знань з дисципліни, набуття і вдосконалення практичних навичок бібліографічного пошуку, роботи з першоджерелами, фаховою монографічною літературою та періодикою, набуття початкових дослідницьких навичок, написання навчально-пошукових текстів, підготовку до їх публічної презентації.

Види, обсяг і форми контролю самостійної роботи з курсу

№	Вид роботи	Кількість годин	Форма контролю
1.	Підготовка до презентацій індивідуально та у складі робочих груп за темами семінарів	30	Опитування, дискусії
2.	Підготовка до обговорення презентації інших робочих груп на семінарських заняттях	12	Опитування, дискусії
3.	Виконання домашніх письмових робіт	20	Перевірка есе
	Всього:	62	

Тематика і вимоги до виконання домашніх письмових робіт

Орієнтовна тематика:

- Особливості поширення та функціонування біблійних текстів на українських землях у період Середньовіччя та ранньо модерної доби.
- Біблійна герменевтика в давній українській літературі.
- Біблія та українська проповідницька традиція.
- Біблія у творчості Григорія Сковороди: богослов'я, поетика, риторика.
- Пересопницьке Євангеліє – унікальна пам'ятка української біблійної літератури.
- Роль Острозької Біблії у постанні вітчизняної богословсько-філософської культури.
- Поширення Святого Письма в Україні: домогилянський та могилянський періоди.
- Біблія в українських перекладах (можна один з сюжетів на вибір).
- Історико-біблієзнавчі нариси професора Ст. Сольського як джерело з історії засвоєння Біблії в Україні.

- Рецепція Біблії у спадщині українських поетів та письменників XIX–XX ст. (постать на вибір).
- Постання у Києві біблійної археології як науки: досвід КДА.
- Текстологія та літературна критика Біблії у спадщині професора Я. Олесницького.
- Біблія як предмет популярного тлумачення та просвітницького викладу: рефлексії професорів Київської духовної академії.
- Історична критика Біблії та погляд на біблійну історію: богословська апологетика київської школи (аналіз певних авторів на вибір)
- Вітчизняна біблійна книжність (богословські, гомілетичні та літературно-художні інтерпретації) у сучасних українознавчих студіях.

Вимоги до виконання та оформлення домашньої письмової роботи:

- 1) Слід використати підготовчі матеріали до презентації в робочій групі. При оцінці роботи буде врахована самостійність виконання, оригінальність міркувань з обраних питань.
  - 2) В разі виконання аналітичних оглядів конкретних праць – виклад матеріалу чітко за такими рубриками:
    - тема і головна проблема;
    - структура праці;
    - теоретико-методологічні засади, на які спирається автор;
    - головні тези, які обґрунтовує автор;
    - ключові слова
  - 2) У роботі обов'язково мають бути посилання на джерело (джерела) і список використаних джерел, оформлені згідно чинних українських бібліографічних стандартів.
  - 3) Обсяг письмового завдання – до **10 тис.** знаків.
  - 4) Параметри основного тексту: шрифт – Times New Roman; інтервал – 1,5 кегль – 14;
  - 5) Посилання – посторінкові, їх нумерація – наскрізна, інтервал – 1, розмір шрифту – 10.
- Максимальна оцінка за виконане завдання – 30 балів** (див. Критерії оцінювання)

Письмова робота має бути написаною протягом семестру. **Останній термін прийняття роботи – кінець останнього робочого тижня.**

Умови визначення навчального рейтингу

Аудиторна робота в семестрі – 70 балів
 Підсумкова презентація – 30 балів
 Разом – 100 балів

Аудиторна робота в семестрі: індивідуальна та у складі робочих груп:

Види робіт	Їх кількість	Максимальний бал за 1	Разом
Участь у підготовці презентації у складі робочої групи (команди)	1	20	20
Участь в обговоренні презентацій інших робочих груп (команд)	4	5	20
Домашня письмова робота	1	30	30

Підсумкова презентація у складі робочої групи

Види робіт	Кількість завдань	Максимальний бал за 1 правильну відповідь	Разом
Участь у презентації в робочій групі (команді)	1	30	30

Критерії оцінювання

Види робіт	Кількість балів	Критерії оцінювання
Домашня письмова робота	0	Завдання не виконане у визначений викладачем термін або містить плагіат.
	1- 10 балів	Завдання виконане не повною мірою; автор демонструє побіжне знання програмного матеріалу дисципліни; не виявляє навичок аналізу і логічного та послідовного викладу; подекуди припускається помилкових суджень; робота не вчитана й оформлена неналежним чином.
	11 – 20 балів	Автор демонструє достатню обізнаність із програмним матеріалом дисципліни та вміння логічно і послідовно викладати його зміст. Разом із тим, завдання виконане недостатньо повною мірою; роботі бракує аналітичного характеру. Робота подана із запізненням або не оформлена у відповідності до академічних вимог
	21 – 25 балів	Завдання виконане вчасно і повною мірою; автор демонструє належний рівень знання і розуміння програмного матеріалу дисципліни; виявляє аналітичні здібності, здатність до самостійного, системного, логічного і послідовного мислення. Проте робота невчасно подана або не оформлена у відповідності до вимог.
	26 – 30 балів	Завдання виконане вчасно і повною мірою; автор демонструє належний рівень знання і розуміння програмного матеріалу дисципліни; виявляє аналітичні здібності, здатність до самостійного, системного, логічного і послідовного мислення. Робота вчасно подана й оформлена у відповідності до вимог.
Участь у підготовці презентації у складі робочої групи	0	Участь у підготовці презентації відсутня.
	1 - 10	Участь в роботі групи зафіксована. Робота виконана на мінімальному рівні, із застосуванням основної літератури. Проте недостатніми є обізнаність із програмним матеріалом дисципліни.
	11 - 15	Участь в роботі групи зафіксована. Робота виконана на достатньому рівні, із застосуванням основної та додаткової літератури. Добрими є обізнаність із програмним матеріалом дисципліни.
	16 - 20	Окрім освоєння програмного матеріалу із застосуванням основної та додаткової літератури, студент демонструє аналітичні здібності, здатність до самостійного, системного, логічного і послідовного мислення.
Участь у проведенні презентації у складі робочої групи	0	Участь у проведенні презентації відсутня.
	1 - 10	Участь в роботі групи під час проведенні презентації зафіксована. Робота виконана на мінімальному рівні, із застосуванням основної літератури. Проте недостатніми є обізнаність із програмним матеріалом та вміння логічно і послідовно викладати його зміст.
	11 - 20	Участь в роботі групи під час проведенні презентації зафіксована. Робота виконана на достатньому рівні, із застосуванням основної та додаткової літератури. Добрими є обізнаність із програмним матеріалом та вміння логічно і послідовно викладати його зміст.
	21 - 30	Окрім освоєння програмного матеріалу із застосуванням основної та додаткової літератури, логічного викладу, студент демонструє аналітичні здібності, здатність до самостійного, системного, логічного і послідовного мислення.

Участь в обговоренні презентацій інших робочих груп (команд)	1 - 4	Присутність в частині або в усіх семінарах зафіксована
	5 - 12	Продемонстрована певна активність в обговоренні на частині семінарів; якість поставлених питань засвідчує володіння матеріалом
	13 - 16	Продемонстрована достатня активність в обговоренні на більшості семінарів; якість поставлених питань засвідчує володіння матеріалом
	17 - 20	Продемонстрована висока активність в обговоренні на всіх семінарах; якість поставлених питань засвідчує відмінне володіння матеріалом

Порядок перерахунку рейтингових показників нормованої 100-бальної університетської шкали оцінювання в національну 4-бальну шкалу та шкалу ECTS

За шкалою університету	За національною шкалою		За шкалою ECTS
	Екзамен	Залік	
91 – 100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
81 – 90	добре		B (дуже добре)
71 – 80			C (добре)
66 – 70			D (задовільно)
60 – 65	задовільно		E (достатньо)
30 – 59	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно – з можливістю повторного складання)
1 – 29			F (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)

У разі отримання оцінки «незадовільно» студент має право на два перескладання: викладачеві та комісії. При цьому максимальна підсумкова оцінка після перескладання може бути лише «достатньо». Замість перескладання комісії студент може обрати повторне вивчення дисципліни. **У разі отримання оцінки «неприйнятно»** студент зобов'язаний повторно вивчити дисципліну.

Рекомендовані джерела інформації

Рекомендовані для вивчення дисципліни література та інші джерела інформації мають є доступними студентам на безоплатній основі, зокрема:

- у бібліотеці НаУКМА (див.: <http://www.library.ukma.edu.ua/>);
- на електронних ресурсах НаУКМА;
- друковані наукові, навчально-методичні, науково-популярні та інші видання;
- електронні видання;
- відкриті державні реєстри;
- оприлюднені документи та офіційні сайти органів статистики, інших установ та організацій;
- відкриті бази даних;
- аудіо- та відеозаписи;
- інші матеріали та джерела інформації.